

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія держави і права України

ОП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ОПП-6	Історія держави і права України	Обов'язкова дисципліна професійної підготовки	Перший (бакалаврський)	1	1	5	Екзамен

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: словесні та пояснювально-демонстраційні; метод проблемного викладання; репродуктивні; практичні (аналіз історико-правових ситуацій, застосування історико-правових знань); кейс-метод (аналіз історико-правових джерел і подій); метод аналізу нормативно-правових актів та історичних джерел права; метод роботи з юридичними документами (пам'ятки права, законодавчі акти, історичні документи); моделювання історико-правових процесів; дослідницький і порівняльно-правовий; інтерактивні методи (дискусія, дебати, рольові ігри) із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до видів навчальних занять.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: закласти базу розуміння майбутнім фахівцем найбільш істотних історико-правових проблем і фактів, ознайомлення з юридичною термінологією і понятійним апаратом історико-правової науки, дає змогу простежити генезис вітчизняної державності, формування національної правової традиції, виявити особливості процесів розвитку вітчизняної держави і права, їх відмінність від аналогічних процесів в країнах Західної Європи, охарактеризувати стан сучасної Української держави та права з урахуванням історичного досвіду і традицій.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК15	Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02	Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.
СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у дискусіях на практичних заняттях; виконання практичних завдань (аналіз історико-правових ситуацій, застосування історико-правових знань); тестування; перевірка індивідуальних і кейсових завдань (аналіз історико-правових джерел і процесів); аналіз історичних пам'яток права; письмові роботи (історико-правові задачі, тести, контрольні роботи, підготовка аналітичних висновків); питання для поточного та підсумкового контролю; оцінювання результатів неформальної освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі екзамену, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Вступ до історії держави і права України

Предмет та задачі навчальної дисципліни у системі юридичної освіти. Періодизація історії держави і права України як наукова проблема. Методологічні засади та джерела вивчення курсу. Вплив державно-правових традицій на сучасні процеси державотворення.

Тема 2. Ранні державні утворення на території України

Суспільний лад та правовий статус населення Кімерії та Скіфії. Державотворчі процеси в античних містах-державах Північного Причорномор'я. Особливості державного устрою та правової системи Боспорського царства. Правові звичаї та засади військової демократії у давніх слов'ян.

Тема 3. Держава і право України-Руси

Еволюція форми правління та реформаторська діяльність княгині Ольги як першої жінки-правительки. Правовий статус княгинь в системі престолонаслідування та управління державою. Джерела права та загальна характеристика списків Руської Правди. Зміст цивільного і сімейного права та захист майнових прав жінок за давньоруським законодавством.

Тема 4. Українські землі у складі Великого князівства Литовського

Суспільно-політичний устрій українських земель та концепція «старини не рушимо». Джерела права та кодифікація законодавства у Литовських статутах. Правове становище княгинь та шляхтянок у питаннях володіння земельними маєтностями. Розвиток судової системи та процесуальних норм у литовсько-руську добу.

Тема 5. Українські землі під владою Польщі та Речі Посполитої

Наслідки Люблінської унії для державного статусу українських територій. Органи влади та самоврядування у польських воєводствах на території України. Магдебурзьке право та його вплив на розвиток українських міст. Особливості правового регулювання міжконфесійних відносин після Берестейської унії.

Тема 6. Козацька держава та право

Соціально-правовий статус козацтва та формування запорозького звичаєвого права. Органи військово-адміністративного управління Запорозької Січі як прообраз республіки. Судова система та специфіка козацького судочинства. Роль реєстрового козацтва у становленні національної правової традиції.

Тема 7. Українська гетьманська держава

Державно-правові засади організації влади за часів Богдана Хмельницького. Зміст та історичне значення «Березневих статей» 1654 року. Конституція Пилипа Орлика як пам'ятка світової політико-правової думки. Процеси кодифікації права та зміст збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ».

Тема 8. Українські землі у складі імперій

Політика ліквідації автономного устрою України Російською імперією у XVIII-XIX століттях. Адміністративні та судові реформи на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини. Правовий статус українського населення у межах загальноімперського законодавства. Вплив реформ 1860-х років на модернізацію правової системи в українських губерніях.

Тема 9. Держава і право України у XX столітті (1917–1991 рр.)

Державотворчі моделі УНР, Української Держави Павла Скоропадського та ЗУНР. Конституційні акти періоду національно-визвольних змагань 1917-1921 років. Особливості правового статусу УРСР у складі Радянського Союзу. Розвиток кодифікованого радянського законодавства та репресивний характер каральної системи.

Тема 10. Становлення сучасної української державності

Правове значення Декларації про державний суверенітет та Акта проголошення незалежності. Конституційний процес в Україні та прийняття Основного Закону 1996 року. Реформування правової системи України в контексті європейської інтеграції. Основні етапи розбудови незалежної судової та виконавчої гілок влади.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Prometheus (Децентралізація в Україні – теорія та практика: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/decentralization-in-ukraine/>);

- Coursera (Ukraine: History, Culture and Identities: <https://www.coursera.org/learn/ukraine-history-culture-and-identities>; Становлення сучасної України: <https://www.coursera.org/learn/the-making-of-modern-ukraine-ua>; The Modern World, Part Two: Global History Since 1910: <https://www.coursera.org/learn/modern-world-2>; The Modern World, Part One: Global History from 1760 to 1910: <https://www.coursera.org/learn/modern-world>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Не є обов'язковими також саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації; використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда); пояснювально-демонстраційні (аналіз історико-правових прикладів); практичні (аналіз історико-правових ситуацій, робота з джерелами права, застосування історико-правових знань); кейс-метод (аналіз історико-правових подій і процесів); пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (дискусії, дебати); використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Методи оцінювання: усне та письмове опитування, тестування, виконання практичних і кейсових завдань (аналіз історико-правових ситуацій), аналіз історичних джерел права, письмові роботи (історико-правові задачі, підготовка аналітичних висновків), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, результати неформальної освіти (онлайн-курси); для підсумкового контролю – підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення екзамену.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Історія держави та права (схеми та таблиці): навчальний посібник /О.В. Шкуратенко (кер. авт. кол.), Н.О. Дорошук (наук. ред) та ін. Київ: Вид-во Л«юдмила», 2021. 287 с.
2. Історія держави та права України: мультимедійний навч. посіб. / О.І. Анатольєва, І.В. Блінова, М.А. Дзюба та ін. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/idpu_2021/start.html
3. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навч. посіб. / О.В. Шкуратенко, Д.І. Курас, О.І. Анатольєва та ін. К.: Вид-во «Людмила», 2020. 174 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/1bac_pravo/Posibnyk-IDPU.-Skhemy-i-tablytsi-2020.pdf
4. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум / М.Ю. Бурдін, Є.С. Логвиненко, І.А. Логвиненко. Харків: Майдан, 2021. 890 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/ef5dbc85-4fcb-4e23-ac19-cb65b4f7132d/download>
5. Історія держави та права: навч. посібн. / Д.Є. Забзалюк, В.С. Макарчук, В.Я. Марковський, В.Д. Яремчук, Н.Я. Рудий; за ред. Д.Є.Забазалюка та В.Я. Марковського). Львів : СПОЛОМ, 2021. – 438 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/POSIBNYK-ISTORIYA-derzhavy-i-prava-2021.pdf
6. Кудін С.В., Лоцихін О.М., Француз А.Й. Філософсько-правовий вимір соціальної цінності жінки у Київській Русі. Наше право. 2023. № 3. С. 11-15. DOI <https://doi.org/10.32782/NP.2023.3.2>
7. Лоцихін О.М., Старостюк А.В. Француз А.Й. Соціальна цінність жінки в контексті розвитку доктрини права. Наше право. 2022. № 4. С. 163-167. DOI <https://doi.org/10.32782/NP.2022.4.28>
8. Лоцихін О. М., Подорога Л. В., Шевченко Д. А. Становлення та розвиток українського кримінального права за доби середньовіччя: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2025. 243 с.

9. Лощихін О.М., Санжарова Г.Ф., Бинюк Н.М. Середньовічний шлюб в гендерному вимірі: жінка і сім'я згідно з приписами канонічного права. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. № 1(10), С. 28–36. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(10\)-2023-28-36](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(10)-2023-28-36).

10. Лощихін О.М., Підпригора Ю.Г. Папська юриспруденція та становлення канонічного права. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 3(16). С. 396-403. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(16\)-2024-396-403](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(16)-2024-396-403)

Викладач: *Лощихін Олександр Миколайович*, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент

